

SECTIO I.

§. LXXXIII.

Auctoritas Extravagantium.

Extravagantes partem iuris canonici corporis non efficiunt. Sunt enim collectiones privatae incertis auctoribus confectae (§. LXXXVIII.). Nec receptione per aver-sionem, quam vocant, probari potest. Ex quo sit, ut qui ad eas in iudicis provocat, fundatam, ut aiunt, intentionem non habeat, nisi specificam constitutionis, qua nititur, receptionem ostendere possit.

SCHOL. Conf. clar. Horix. in *dissert. de font. iur. canon.* Germ. §. 9. a quo non dissentit Ignat. Mulzer. in *Histor. leg. Eccles.* §. 82. seq.

§. LXXXIV.

Quid Rubricae, Glossae, Summaria?

Restant *Rubricae*, *Glossae*, *Summaria*, de quibus copiose praecipiunt interpres. *Rubricae* sunt inscriptio-nes titulorum. Vim legis habere dicuntur, quando sententiam exprimunt completam, cuiusmodi illa est: *ut be-neficia Ecclesiastica sine diminutione conseruantur. Summa-ria* sunt compendium breve canonibus praefixum pri-vata doctorum industria: ab iisdem profectae sunt *Glos-sae* margini adscriptae, quae proinde vim iuris non ha-bent.

SCHOL. Plura de utili hoc argumento tradiderunt Van Espen cit. trah. part. 8. cap. 3. Heineccius in *Histor. iur. lib. 2.* §. 60. seqq. Ill. de Rieger in *praefat. ad Cironium*: et ex Protestantibus Siegler, Strauch, Boh-mer, Floerk, alii.

CAPVT IV.

DE ORIGINE AC PROGRESSU IURIS ECCLESIASTICI NOVISSIMI.

§. LXXXV.

Isidorianum Systema.

Originem iuris Ecclesiastici novissimi ad initia saeculi decimi quinti refero. Causam instituti alio loco reddidi, quam hic repetere nihil est necesse. Ab *Isidori* insulis commentis quantum res christiana detrimenti accep-erit, etsi est dictum a multis graviter et copiose, luce-lentius tamen apparebit, si quis statum Ecclesiae, qua-lis inde a sacculo decimo esse incepit, expendere dili-gentius et contendere volet cum disciplina, quam pri-mis octo saeculis Ecclesia omnis mira constanza retinuit. Equidem aperta satis obscuri illius hominis industria, fal-si prae se, a novitatis ferebant indicia, ut detegi non difficulter fraudulenta consilia potuissent; vicit ille ta-men, atque ita vicit, ut confitum ab illo publici iuris sistema Romani Pontifices avide arripuerint, proque au-toritate sua tuiti sint. Neque minus sedulos se in illo expoliendo praestarent, ornarent mirifice, novisque idem-tidem decretis, rescriptis, bullis auxerint adeo, ut abo-lita penitus veteris disciplinae memoria, conculcata a Patribus sapienter ordinata in sacris politia, contemtaque imperii civilis Maiestate, rerum omnium potestatem nul-lis circumscriptam limitibus palam sibi aperfeque vindi-caverint.

§. LXXXVI.

DE ORIGINIIS DE PROCESSIONIBUS
Sacerdotium et imperium inter se commisit.

Ita de Pontifici Imperii maiestate sentiebat *Gregorius VII.* quando *Henricus Imp.* adgressus, Sacerdotium et Imperium permitissimum inter se dissidio commisit. Apparuit tum primum blandiens et subdola adulatio, utor verbis *Gersonis*¹, et ad aures Ecclesiastiorum, praecipue summi Pontificis insusurrans: O quanta est, quanta sublimitas Ecclesiasticae potestatis tuae! O Sacer Clere, quam nihil est saecularis auctoritas tuae comparata! Quoniam sicut Christo collata est omnis potestas in celo et in terra, sic eam Christus omnem Petro suisque successoribus dereliquit. Unde et nec *Constantinus* quicquam *Sylvestro Papae* consultit quod non esset prius suum, sed reddidit iuste detentum. Porro sicut non est potestas nisi a Deo, sic nec aliqua temporalis vel Ecclesiastica, Imperialis vel regalis nisi a Papa, in cuius femore scripsit Christus: Rex Regum, et Dominus Dominantium. De cuius potestate disceptare instar sacrilegii est; cui neque quisquam dicere potest, cur ita facis? Si etiam tempora omnia, si Ecclesiastica bona, atque dominia mutaverit, diripuerit, distraxerit. Nihil ex ingenio dixit *Gerson*. Veritate dictorum res gestae factaque comprobant.

§. LXXXVII.

Patum Leonis VIII. cum Ottone I.

Pontificum Romanorum electio cleri primum ac populi sola suffragatione perficiebatur. Sed iam inde a saeculo quarto auctoritatem suam interponebant christiani

Im-

¹ De potest. Eccles. consider. 12.

CAPVT IV.

109

Imperatores; inque legem abit deinceps, dum Gothi in Italia dominarentur, ut electiones Pontificum inconsultis Regibus fierent. Hanc legem, recepta a Gothis Italia, *Iustinianus Imperator* eo temperamento repetiit, ut electio quidem a clero et populo, eiusdem vero approbatio petenda esset atque exspectanda ab Imperatore. Atque hoc iure usi Romani sunt, donec praevalentibus undique Longobardis, Exarchorum per Italianum penitus evanisset auctoritas². *Hadrianus P. I.* restituto, Francorum virtute, Occidentis Imperio, ius quoque pristinum fertur restituisse, collata in *Carolum M.* potestate eligendi Romani Pontificis, sedemque Apostolicam ordinandi³. Quo iure tametsi *Carolus*, eiusque filius *Ludovicus* uti noluerint, electi tamen a clero et populo Romani Pontificis approbationem confirmationemque sibi conservabant, neque consecratio eius, nisi praesentibus legatis Caesareis, quos *Missos* vocabant, peragi poterat⁴. Et quamquam tam hoc, quam cetera Imperii in Romanos iura sub *Arnulpho*, *Conrado I.*, *Henrico Aucupe*, paullulum negligenter tolerantur, revixit tamen cum ceteris, ex quo occupata Italia, Imperium Regno germanico *Otto I.* innexit, hac praeter alias conventionis lege, ut electiones Pontificum deinceps Canonice ac iuste fierent, et ut ille, qui ad hoc Sanctum atque Apostolicum Regimen eligeretur, nemine consentiente consecratus fiat Pontifex, prinsquam talem in praesentia *Missorum nostrorum*, vel filii nostri promissionem faciat pro omnium satisfactione, atque futura conservatione, quallem et venerandus spiritualius Pater Leo sponte fecisse dignoscitur⁴. Acta haec sunt cum *Ioanne XII.* ann. 962. quo Pontifica dignitate exuto, *Leo* quem octavum numerant, in eius locum sufficitus,

ean-

¹ Vid. *Greber de stat. Eccles.* in *Carol. part. 3. obs. 6.* pag. 133.

² *Distr. 63. can. 22.*

³ Vid. *Mabillon comm. in ord. Rom. rom. 2. miss. Ital.* pag. 113.

⁴ *Baronius ad ann. 962. n. 8.*

eandem Ottone eiusque successoribus potestatem ita in perpetuum una cum iure investiendi Episcopos contulit, ut sub anathematis comminatione vetaret, vel Pontificem summae sedis Apostolicae eligi, vel Episcopum quemquam absque Imperatoris ad sensu ordinari. Exstat hoc Leonis decretum apud Gratianum dist. 63. can. 23.

SCHOL. I. Quod de Hadriano P. commemorav. id ex Sigeberto Gemblacensi post multos alios descripsit Gratianus. Vid. Mansi in *Suppl. concil. tom. 1. pag. 721.* Iniquissime hanc Sigeberti narrationem tamquam pontificiae maiestati injuriosam tulit Baronius ad ann. 774. n. 13. idque adeo egit perquam studiose, ut eam synodum Hadriani commentitiam, Sigebertum vero mendacii atque impostorae reum ostenderet. Pagius imposturae crimen a Sigeberto removet quidem in crit. ad cit. ann. n. 13. Synodum tamen, ut et decretum ipsum synodi reicit. Ait quidem Boehmerus in not. ad can. 22. dist. 63. rationibus Baronii a Petro de Marca plane satisfactum esse lib. 8. cap. 12. verum id alii non videtur. Vid. Natalis Alexander in *Histor. Eccles. Sac. VIII. cap. 1. art. 9. et Sac. IX. et X. cap. 1. art. 21.* Hahn. in *Imperi Historia part. 2. cap. 3. §. 13.* quibus etiam novissime Grebner loc. cit. Schmidtii Institut. iur. Eccles. tom. 1. §. 59. Ill. de Rieger in *ELEM. iur. Eccles. German. part. 1. § 554. seqq.* ad sensu sunt: et prae ceteris Petrus Gallade in diss. ad cap. Hadrianus 22. dist. 63. quae exstat in Schmidtii Thesaur. iur. Eccles. tom. 1. pag. 252. Et Gallade quidem nihil dubitat, quin a se lis ista confecta sit penitus. Mihi contra semel atque iterum lecta diligenter dissertatio adeo nondum satisfacit, ut plura videar in ea me vidisse, quae refelli nullo negotio possint. Cur enim Petro de Marca, quem suum esse falso iactat? Cur Comringio? Baluzio? Cur aliis non respondit? Cur Correctores Romanos non arguit, quod ex Decreto Gratiani adeo pernitosam, ut ipse ait, constitutionem non cicerent? Sed nolim ego

de

de his multum litigare. Sit dubia Synodus Hadriani, sit falsum decretum a Gratiana descriptum, an ius Imperatoris in eligendis Pontificibus? an investiendorum Episcoporum potestas Regum revocari ob id in dubium poterit? Gallade putat, mihi non videtur.

SCHOL. II. Similiter et Synodum Leonis VIII. et Decretum reiicit Card. Baronius ad ann. 964. n. 22. tum quod Leonis VIII., ut qui depulso per vim Ioanne Pontifice sedem Apostolicam iniquissime invaserit, nulla esse potuerit in decernendo auctoritas; tum praecipue, quod satis appareat fictum esse eiusmodi diploma perinde, ut illud Hadriani I. de quo nuper dictum est. Ac de Leonis VIII. summo Pontificatu nihil ego hoc loco commemorabo. Egit eam causam pererudit nostris temporibus vir doctissimus Christ. Nellerus praecipue in *Apologia pro Romana Synodo ...* Sed decretum ipsum Leonis VIII. quid est, quod tanta vi impugnat cum Baronio? Quid enim illa habet concessio, quod non dudum ante ab Eugenio II. Leone IV. Stephano VI. disertissime constitutum est? Quid per id decretum Ottoni indulxit Leo, quod illi ex pacto cum Ioanne XII. et Synodo Romana inito non competitabat? Auferant, per me licet, Imperatori Leoninam constitutionem; nihil enim vel demta illa huic decessurum, vel data accessurum commodi quidquam pulchre video. Sed Baronius quidem caveat, ne fictas has tabulas contendat, quibus ipse alibi velut sinceris et certae fidei in rem suam insigniter abusus est. Vid. Annal. ad ann. 996. n. 41. et 50. Conf. Ever. Otto in diss. de iure Imperatoris circa electionem Pontificis Romani. Estor in Comment. de iure exclusivae. Vlr. de Crambr. diss. de coniunctione imperii Romani cum regno Germanico. Io. Iac. Mascov. de orig. iur. publici §. 13. Franc. Walch. de Ottone M. Rege Italiae §. 12. Concordata nationis German. tom. 3. pag. 53. seqq.

SCHOL. III. Non multo his posterior est Bulla Syl-

ve-

SECTIO I.

vestri P. II. per quam S. Stephano Hungariae Regi ann. 1000. nomen regium, diadema, Pontificiae legationis iura, horumque insigne Apostolicum crucis praelationem, indulta esse tradunt, idque ob insignia piissimi Regis in Christianam Religionem, Romanamque Ecclesiam merita: inter quae in litteris Pontificis mirifice collaudata est sanctissimi Principis munificentia, qua se, Regnumque, ac gentem suam S. Petro obtulisse dicitur. Primus omnium hanc Bullam typis excludendam curavit Inhoferus Annalium Ecclesiasticorum Regni Hungariae scriptor tom. 1. pag. 256. qui ann. 1654. Romae in lucem editus est. Saepius deinde post Inhoferum recusa est. Primus, quod sciā, celebrem hanc Sylvestri Bullam impugnare adgressus est Goth. Schwarzius in diss. de initio Religionis Christianae inter Hungaros Hal. ann. 1740. magnoque conatu operam dedit, ut illam non esse genuinam ostenderet. Sed responderunt eius viri argumentis praeter Stiltingum in a. SS. ad diem 2. mens. Septemb. in vita S. Stephani pag. 507. et seq. vir summus Franc. Adam. Kollarinus in Histor. diplom. iur. patron. Reg. Hungar. lib. 1. cap. 1. Georgius Pray in annal. vet. Hunn. part. 3. lib. 2. pag. 395. alisque, idque, ut arbitror, permultis iisque certis effectuum est testimonio, ut nonnihil pontificiae largitati per eam tempestatem non inusitatae referre Hungarii in acceptis possimus. Sed hanc, quam vulgavit Inhoferus, Bullam authenticam esse, sinceram, nuspian saltem interpolatam, ut credam, diligentius scriptam apologiam require, quam ea sit, quam dedit Car. Palma. Certe formulae quedam eius Bullae Sylvestri temporibus vix congruent. Congruunt autem epistolis Gregorii VII. ad quarum exemplar non inscite effecta videtur.

§. LXXXVIII.

CAPVT IV.

§. LXXXVIII.

Investiturae Episcopalis origo.

Vtut vero hae res sint, ius quidem ipsum tam investiendi Episcopos, quam electionem Pontificiam approbandi, penes Imperatores usque ad Gregorii VII. tempora integrum perstisset expeditum est. Nam et ipsum Gregorium VII. consensum Imperatoris efflagitasse ab antiquis proditum est memoriae. Verum Gregorii ista modestia simulata fuit. Apparuit hoc ex illa, quae ipsi haud ita multo post cum Imperatore nata est, de investitura Episcoporum, perniciosa et gravi concertatione. Investitura Episcoporum et Abbatum, si res ipsa magis quam ritus spectetur, procul dubio perantiqua est, et iam ab eo tempore usu inducta, quo Imperatores, Reges, alique summi Nationum Principes, praedicta illis, castella, aliaque huius generis bona, clientelari iure possidenta fruenda dederunt. Semper enim hoc iure cautum erat, quod etiam nunc ubique obtinet, ut qui beneficio Principum eiusmodi bona tenerent, pro legitimis possessoriibus non ante haberentur, quam se iuriis iurandi religione ad fidem obligassent, et concessi juris indicium aliquod e manu Principis accepissent. Quod ipsum vestire est, vel investire in antiquis legibus. At ritus investiendi Episcopos per annum et baculum multo videtur esse recentior, atque illa demum aetate invectus, qua Imperatores ac Reges neglecta penitus cleri ac plebis electione, ipsi sibi potestatem sumebant Episcopatus et Abbatias pro lubitu suo non conferendi tantum, sed etiam vendendi.¹ Hac labe infectam Ludovici Pii aulam fuisse, nemo veterum tradidit. Quapropter suspicatur non inepte Mosheimius, Adamum Bremensem de rebus superiorum temporum more suea aetatis loquutum fuisse, quando Lu-

P do-

¹ Moheim Inst. Hist. Eccles. Sac. XI. part. 2. cap. 2. pag. 356.

SECTIO I.
dovicum Pium sribit, Episcopis baculo seu pedo tradito ius fruendi bonis Ecclesiarum concessisse^{1.} Humbertus Cardinalis Ottonis M. Imperio hanc consuetudinem invaluisse tradidit. Et, puto, non multum abest a vero, et si varias doctrinam hominum de origine investiture sententias non ignorem.

SCHOL. De origine huius consuetudinis eiusque legitimo usu, ex instituto commentati sunt Lud. Thomassinus tom. 2. lib. 2. cap. 38. et 47. seqq. Natalis Alexander in *Histor. Eccles. Saec. XI. dissert. 4.* Card. Noris *Istoria delle investiture delle dignità Ecclesiastiche*, quae post doctissimi viri obitum Mantuae ann. 1741. edita est. Christ. Lupus in *dissert. de regia Antistitum nominatione, et de laica Antistitum investitura* tom. 4. oper. et Henr. Meibom. de iure investitura Episcopalis, que commendatio extat tom. 3. script. rer. Germ.

§. LXXXIX.

Quis enim primus impugnavit?

Episcoporum ista atque Abbatum per annuli et baculi traditionem inaugurate, duabus maxime de causis offendebat plerosque. Primum, quod per eam antiquo iure eligendi penitus suppresso, potestas Episcopos et Abbes constituendi ad solos Imperatores revocaretur: deinde, quod sacrae potestatis insignia, baculus nimirum et annulus, laicis e manibus recipentur. Quod quidem ex opinione aetatis sacrilegio proximum habebatur. Sic enim baculus et annulus pastoralis munera esse insignia putabantur, ut qui haec conferret, is munus ipsum conferre haud dubie existimaretur. Accedebant ad haec, simoniacae beneficiorum nundinationes, qua praecipue infamia labore Henrii Imp. aula credebatur. Ac ceteri tamen qui

^{1.} Hist. Eccles. lib. 1. cap. 32. et 39. F. Papebroch. in A.F. SS. tom. 1. Febr. pag. 557.

qui ante Gregorium fuerunt Pontifices, simoniā damnasse contenti, investituram intactam reliquerunt. *Gregorius* vero rem validius agendam ratus in Concilio Romano ann. 1075, primum quidem familiares quosdam Caesaris, quorum in vendendis sacerdotiis potissimum uti consilii dicebatur, nonnullos praeterea Germaniacas atque Italiae Episcopos a communione sacerorum removit; tum lege perpetua edixit: *Vt quicumque Episcopatum vel Abbatiam conferret, vel de manu aliquius laice personae investituram recipere, anathemato pleteretur.*

SCHOL. Conf. Pagius in *Critica ad ann. 1075.* Card. Noris cit. oper. pag. 39.

§. XC.

Quo eventu?

Sentiebat *Henricus*, se potissimum hoc telo perfici. Et is quidem in venumdandis Episcopatibus ab se peccatum esse non negabat: Spondebat etiam, fore, ut hoc vitium ex aula sua exesse iuberetur: sed potestatem conferendi praelaturas, et iunctam huic potestati investituram a Maioribus ad se transmissam, ut dimitteret, nullo se modo induci passus est. *Gregorius*, qui non ignorabat permultos esse Germaniae Principes, cum primis Saxones, Henrico parum faventes, percommodam hinc oblatam sibi putans occasionem auggendae Pontificiae auctoritatis, Imperatore novo ausu, per legatos, Romanum ad certum diem evocat, ut in concilio de criminibus, quorum reus ageretur, causam diceret. Quo mandato *Henricus*, ut erat Princeps perverbiae indolis, vehementer commotus, coacto Wormatiae Episcoporum Germaniae conventu. *Gregorium* de multis delictis accusatum Pontificio mune- re indignum pronuntiavit. *Gregorius* vicissim, quid de se actum sit in Germania, per nuntios factus certior, Regem regno simul ac sacris interdixit, iurisque iurandi

religione populos absolvit. Quae sententia per Occidentem promulgata , et ortum ex illa populorum dissidium quantarum deinde calamitatum causa exstiterit , non est cur ego hoc loco commmemorem.

SCHOL. Multi et veteres et recentiores de funesto hoc investiturae bello scriperunt. Veteres , qui pro Gregorio steterant , plerosque Gretserus collegit in *apologia pro Gregorio VII.* quae iterum operum eius tomo sexto illata est. Qui Henrico favebant , Goldastus edidit in *Replicat. contra Gretserum pro Henrico IV.* Han. ann. 1611. 4. E recentioribus Schilterus , Thomasius , Dithmarus , Norisius , Mascovius , consuli possunt.

§. XCI.

Pactum cum Paschali II.

Edictum hoc de abolendis investiturebus *Vitator III.* qui *Gregorio* in Pontificatu successit , paulo ante obitum in Concilio Beneventi ann. 1087. habitu renovat. Graviora utroque ausus est *Urbanus II.* Nam quum *Gregorius VII.* non investituram in universum , sed illud tantum genus investiturea , quod baculi et annuli traditione peragebat , improbarer ; nec impediret ille , quo minus Episcopi et Abbates iureurando fidem Principibus suis promitterent , eorumque se vassallos ac clientes profliterentur , ut a *Card. Norisio* demonstratum est ¹ , hic in Concilio , quod Claramonti ann. 1095. celebravit , non investituram tantum recipere , sed iurare etiam in verba Regum prohibuit ². Qua re controversiam per se iam satis arduam multo reddidit implicatiorem. Eadem *Paschalis II.* sensa fuerint , donec *Henricus V.* valido cum exercitu Italiam ingressus , iam ipsi metuendus ubi immineret. Tum enim vero omni se destitutum praesidio cer-

¹ Cfr. oper. cap. 10.

² Canon. 15.

CAPVT IV.

117

cernens , pacem his legibus offerebat , ut Rex investiturae per baculum et annulum remunariet : Episcopi vero et Abbates beneficia regalia Imperatori restituerent. Quae ut erat non iniqua conditio , facile ab *Henrico* admissa est ¹. Verum displicuit Episcopis tam Germaniae quam Italiae tot splendidorum Regalium iactura , nec ut consentirent pacifici , ullo modo a Pontifice induci potuerunt. Non magis altera valuit , quam ann. 1111. cogente magis necessitate , quam arbitratu suo iniit , conventione ². Pacem enim vi armisque expressam , ac res Romae contra Pontificem , proditae , ut siebant , maiestatis Ecclesie reum , motus exceperunt , quos ut componere , Concilium ann. 1112. in aede Lateranensi indixit , in quo culpam a se admissam palam professus , rem totam arbitrio Concilii dirimendam commisit. Atque Concilium quidem pactum ipsum rescidit , etsi *Paschalis* se id facturum numquam eo ipso in Concilio contestatus fuerit.

SCHOL. Vid. Baronius in *annal. ad ann. 1112*. Sententiam Concilii multis de causis memorabilem hic adscribo : *Privilegium illud , quod non est privilegium (neque vero debet dici privilegium sed pravilegium) pro liberatione captivorum et Ecclesiae a Domino Papa Paschali per violentiam Henrici Regis extortum , nos omnes in hoc sancto Concilio cum eodem Domino Papa congregati , canonica censura , et ecclesiastica auctoritate iudicio Sancti Spiritus damnamus , et irritum esse iudicamus , atque omnino cassamus , et ne quid auctoritatis et efficacitatis habeat , penitus excommunicamus. Quod ideo damnatum est , quod in eo privilegio continebatur , quod electus canonicus a clero et populo a nemine consecretur , nisi prius a Rege investiatur , quod est contra Spiritum Sanctum , et canonicam institutionem.*

§. XCII.

¹ Vid. Baron. ad ann. 1110. n. 2. 1599.

² Vid. Maratorius Script. Ital. tom. 4.

Transatio Callixtina.

Post haec multis in conciliis tam Germaniae, quam Italiae, sacrorum communione *Henrico* interdictum est, et quod gravius, pleniusque illa aetate periculi fuit, palam inter haereticos commumerabatur¹. Quare bono haud dubie Imperii pariter atque Ecclesiac fato, *Callixtus* sacris christianorum praefectus est, vir loco natus quidem non mediocri, animique excelsi, idem tamen a moderatis consilii minime alienus, et ob id ad conciliandam pacem ceteris aptior, que haud aegre ann. 1122, in Comitiis Wormatiensibus his legibus coailuit, ut in posterum Episcopi et Abbes libere quidem ab his, ad quos id ius pertineret, eligerentur, praesente tamen vel Imperatore ipso, vel eius legato². Ut si eligentes inter se dissiderent, penes Imperatorem esset, adscitis in consilium Episcopis item dirimere³. Ut electus fidem Imperatori iure iurando promitteret. Regalia quae vocant, illius ex manu recipetur, officiaque omnia eorum nomine debita praestaret: Imperator autem in iis conferendis non annulo et baculo, quae sacrorum munieris insignia essent, sed sceptro uteretur. Hacc *transatio*, que vulgo *Callixtina* dicitur, quo maius esset illius robur, proximo ann. 1123, in Concilio trecentorum Episcoporum Romae in Basilica Lateranensi celebrato Auctore ipso ac Praside *Callisto* summo Pontifice, ingenti omnium Episcoporum cum applausu excepta est, confirmataque. *Natalis Alexander Sae. XII. diss. 4. art. 18.*

SCHOL.

¹ Vid. *Iac. Gerbeitii diss. Sur l'heresie des investitures.*

² Vid. *Winckler in diss. de Commiss. Imp. in Elec. Praesul. Germ.*

³ Vid. *Moser, Decisio de iure iudicandi in discordibus electionibus Ecclesiasticorum Imperii Elektorum 3. cui iunge Franc. Antonius Durr diss. de iudic. controvers. in causis election. Epic. Germ.*

SCHOL. I. Formula transactionis a multis edita est. Vid. Brower *Annal. Trev. tom. 2. pag. 18.* Scatten *Annal. Paderb. tom. 1. pag. 698.* Baron. in *Annal. ad ann. 1122.* Cherubin in *Bullario tom. 1. pag. 17.* Leibnitium cod. iur. gent. diplom. tom. 1. part. 2. pag. 1107. Schilter *de libert. Eccles. German. lib. 4. cap. 5.* Concord. Nation. German. tom. 1. pag. 25.

SCHOL. II. Totam hanc pacificationem tamquam iniustam et vi extortam abiicit Ern. Schubertus *comment. Hist. Theol. de iurisdict. Pontif. Roman. pag. 357.* Sed hoc vix cuiquam probaverit. Diploma pacificationis, ut editum est, falsitatis arguit Ioan. Guil. Hoffman. in *diss. ad Concordatum Henr. V. et Callisti II. de invest. Episc. et Abbat.* Temporarium, et ad *Callixti dumtaxat personam adstrictam esse contendit* Estor. *Germanicae Ecclesiae libertas § 283. seqq.* Imperatoriae Maiestati vehementer noxiā, Friderici *de libertate Ecclesiae Germaniae tract. 3. §. 28.* ut haec autem inanis querela est, ita prioribus illis prolixè atque adcurate respondit Franc. Ant. Durr *cit. diss. cap. 2. §. 4. not. (x), et §. 5. not. (f)* apud Schmidt in *Thes. iur. Eccles. tom. 2. pag. 381. et 385.* Conf. Christ. Buder *diss. de feudis seipri, et Auditor obseru. historico-iurid. in Concord. nation. Germ. obs. 3. seqq.*

§. XCIII.

Ius regaliae abdicat Otto IV.

Controversia de investituris Episcoporum et Abbatum in hunc modum composita, supererat alia mitior tamen, cui praeter alia dissidiiorum capita, ius quod *regaliae* vocant, occasionem praebuit. Id vero ius erat huiusmodi. Episcopatum vacantium redditus ac fructus, ad quos beneficiorum etiam collationem referabant, eousque sibi vindicabant Imperatores ceterique Reges, donec novus Epis-

SECTIO I.

Episcopus , praestito fidelitatis iuramento , Episcopatus possessionem legitime adeptus , ac ceteris ad claudendam regaliam necessariis defunctus esset ¹. Causam iuri ipsa dedit natura feudorum . Ut enim ceterorum bonorum , quae nexus feudali Principibus subiecta essent , quam ea nondum successionis iure ad heredes transmitterentur , defuncto vassallo plana ac naturali ratione ad Dominum administratio redibat , eaque huiusmodi , cui iuncta esset percipiendorum interim omnium fructuum potestas ; ita non inique facturos se principes arbitrati sunt , si vacantium Episcopatum , et administrationem , et fructus sibi addicherent : idque hoc magis , quod , etsi alia Imperii feuda sensim hereditaria effecta essent , in feudis tamen concessis Ecclesiae , secundum canones hereditariae successioni nullus esse locus potuerit . Accedebat ad hoc , quod more non absimili , quem ius deportus nuncupabant , Episcopi quoque et Archiepiscopi in iis beneficiis uterentur , quorum conferendorum potestas ad ipsos pertinebat ². Porro , quoniam ita tam Episcopi , quam Principes suo modo sibi quasi succedere viderentur , eam illi successionem tam laxe interpretati sunt , ut ad bona etiam mobilia defuncti vassalli iure spoliū pretenderent ³. Vtique hoc iure abdicarunt se posthac Imperatores Otto IV. ann. 1209. 4 Fridericus II. ann. 1213. 5 Rudolphus Hapsburgicus ⁶. Quam abdicationem ipsi etiam ordines Imperialiam habuerunt , ut ex litteris Electorum a Lutigio descriptio apertum est .

SCHOL. Conf. Walchii *dissert. de litteris Electorum consonis testibus*. Maiob. tom. 3. *Script. rer. German.* pag. 185. Budor *de testament. Episcoporum Germaniae* §. 13. seqq. et in *dissert. de iure manus mortuæ, in opusc.*

pag.

¹ *Vid. de Marca lib. 8. cap. 22. seqq.*² *Vid. Thomassin. part. 3. lib. 2. cap. 37.*³ *Vid. Thomassin. part. 3. lib. 2. cap. 51.*⁴ *Raynald. in Annal. ad ann. 1209. n. 10.*⁵ *Lung Archiv. Imp. Spicil. Eccles. cont. 1. pag. 166. n. 9.*⁶ *Lung loc. cit. pag. 172. n. 16.*

CAPVT IV.

121

*pag. 695. Moser in iure Germanico tom. 12. pag. 139. seqq. Diploma Ottonis IV. suspectum Pfessingeri ad Vitiarium tom. 1. pag. 599. vindicat Clar. Dur cit. dissert. cap. 2. §. 6. not. (1) pag. 291. In Gallia Reges Regalarum iure in omnibus pene Ecclesiis utuntur. Es- pen part. 2. tit. 25. cap. 8. n. 28. seqq. Et utuntur etiam multo liberius Hungariae Reges , quod alibi doceo. Causam Regaliae eruditte , ut solet , et copiose egit Natalis Alexander in *Histor. Eccl. Saecc. XIII. dissert.* 8. Contra eam scripsit Card. Sfondri in *Gallia vindicata dissert. 1.* Verum hoc quidem vindice non equit Gallia.*

§. XCIV.

An valde consultum Ecclesiarum libertati?

Vtinam vero qua constantia Pontifices Romani Ecclesiarum libertatem adversus Imperatorum , quod praeserebant , iniquas usurpationes tuiti sunt , ea ipsi religione illam conservassent . Namque multorum ex illa aetate viorum luculentae et graves querelae sati indicant , quam parum indulgentia summiortum Principum illis profuerit , ruente in deterius disciplina : quamque tristis et calamitosi fuerit christiana civitatis isto aevo facies . Beneficiorum violata iura , non postrema gravatimum causa existiterunt . Erupit violentior hic abusus , quo tempore Avenione curia consedit . Nam quam Pontifices hi suis ex Italia redditibus destituti alia querere subsidia cogarentur , quibus se suosque pro dignitate alerent ; eo delapsi sunt , ut omnia toto orbe Ecclesiarum beneficia sua in manu esse sibi persuaderent , eorumque administracionem ordinariam atque immediatam liberamque dispositionem ad se pertinere decernerent : Reservationes et gratias expectativas , Episcoporum primum conniventia tolleratas , praeventionem , concursum , per modum iuris perpetui sibi vindicarent . Quo instituto id sunt consequenti ,

Q

ut

SECTIO I.

ut electionum provisionumque libertas tot sanguinolentis certaminibus restituta Ecclesiis, alia sed planiore via penitus interciperetur. Hinc autem gradus ad pecuniarias exactiones perfacilis fuit, quasi dominii directi iure debitas: hinc communium servitorum, minutorum, quindenniorum, decimaru[m] Papalium, Annatarum, subventionum inaudita melioribus sacculis nomina, quibus exigendis, quam gravis Avenionensis Curia Ecclesiis fuerit, potissimum Germaniae, docet exemplum illustre Petri Archiepiscopi Moguntini, de quo insigne documentum est nuper a *Wurdveinio* editum¹, et cleri Moguntini unio, quam in Codice diplomatico exhibuit *Gudenus* tom. 3. pag. 507.

SCHOL. Lucentosam Ecclesiae Christianae imaginem, qualis illa ante Concilii Constantiensis tempora fuit, descripsit Ioannes Gerson vir doctus iuxta, ac pius multis locis. Vid. eius *tract. de modis uniendo et reformati Ecclesiam in Concil. univers. cap. 23. et 24.* Petri de Alliaco *tract. 2. de reform. Eccles. in Concil. Constant.* tom. 2. op. pag. 906. ex edit. *Du-Pin*, et alibi saepius.

§. XCV.

Concilium Pisanum.

Aluit haec mala pertinax schisma, quod ineunte saeculo decimo quinto in duos Pontifices orbem christianum distinxit: Alterum *Bonifacium IX.* Romae, alterum *Benedictum XIII.* Avenione residentem. *Bonifacio* e vivis sublatu[m] Cardinales partibus eius addicte ann. 1404. *Cosmatum de Melioratu* sub *Innocentii VII.* nomine eligunt, cui post biennium demortuo *Angelum Corarium* *Gregorii XII.* nomine insignem subrogant. Vterque fidem iurecirando obstrinxerat, cessurum se Pontificatus illico, si pax Ecclesiae ac salus deposceret: fidem fefel-

¹ Tom. 1. *Sabid. dipl.* pag. 403.

CAPVT IV.

123

lit atque expectationem uterque; nullus enim vel minus apud eos, vel precib[us] consilioque locus erat: adeo scilicet prae communi Ecclesiae pace potior fuit suprema in sacris dignitas. Cardinales spe pacis delusi, quam inanes prospicerent esse omnes tam suos, quam nationum conatus, ac sperni temere saluberrima monita, ipsamque a deo Sacramenti non violabilem religionem; de indicendo Ecclesiae universa concilio consilia ineunt, cuius auctoritate, diuturno isti ac perniciose schismati, iustisque populorum querelis finis tandem imponeretur.

§. XCVI.

Quid? et quo eventu actum?

Itaque Concilium Pisani in diem 25. Martii ann. 1409. a Cardinalibus utriusque obedientiae legitime indictum est¹, a loco Pisanum dictum. Episcoporum ac Praclatorum numerus insignis adfuit; quibus Cardinalis Pisanensis utriusque Cardinalium Collegii decanus praesidebat. Patres haud immemores cuius rei causa convenissent, quidve ab his nominis christiani comitiis orbis expectaret, abdicatis duobus, qui de summo Pontificatu contendebant, non ante ad novi Pontificis electionem procedendum arbitrabantur, quam lecta esset publice Cardinalium schedula, in qua pro se quisque Deo, *Sanctae Ecclesiae*, et *santae huic Synodo* religiose promittebat, si quem ex se eligi Pontificem contingeret, non dissolutum ante Concilium, quam sufficiens reformatio universalis Ecclesiae et status eius, tam in capite, quam in membris facta esset². Nec defuturus pulcherrimae Patrum exspectationi videbatur *Alexander V.* magna omnium consensione electus Pontifex, nisi inchoatae, edi-

Q 2

¹ *VIA. Natalis Alexander Sacc. XV. diss. 2. §. 1. et 8.*

² *Natalis Alexander loc. cit. §. 12. Harduin. tom. 8. pag. 87.*

SECTIO I.

Nisi aliquot approbante Concilio decretis¹, reformationi obstisset Regis potissimum Germaniae auctoritas. Nam hic, quum favere *Gregorio XII.* pergeret, coemptum praeclare negotium intempestive interrupturn est.

SCHOL. Vid. Harduin tom. 8. pag. 1. seqq. Mansi in supplem. tom. 3. pag. 841. seqq. Adde Natalem Alexandrum cit. dissert. § 14. seqq. Bossuet in def. declar. Cleri Gallicani lib. 5. cap. 10. seqq. et alios laudatos Walchio.

§. XCVII.

Concilium Constantiense.

Spernebant Concilii istius auctoritatem *Benedictus* et *Gregorius*, munereque suo defungi pergebant. Ita iam tres inter summos Pontifices scissa erat Ecclesia. Moritur quidem *Alexander V.* ann. 1410. Bononiae. Verum praesentes in urbe Cardinales sexdecim, confestim illi substituunt *Balthasarem Cossam Neapolitanum*, qui *Ioannis XXIII.* nomen obtinuit. In hoc tam pertinaci trium Pontificum dissidio fieri sane vix potuit, quin excrescet in dies malorum intestinorum numerus, que Ecclesiam iuxta, Regnaque misericorde vexabant. Quamobrem nulli Principes labori, nullis parcebant sumtibus, quo pace restituta uni denuo capituli Ecclesiam subiicerent. Sed quum nulla ratione a Pontificibus impetrari posset, ubi honori suo pacem Ecclesiae praeferrent, *Ioannes XXIII.* *Sigismundi* Imperatoris vietus precibus, *Concilium generale* ann. 1414. Constantiam indixit; cuius anni nonis Novembrii celebrari coemptum, sessionibus quinque et quadragesima absolutum est anno 1418. Interfuerunt Patres fere mille. In his Patriarchae quatuor, et Episcopi trecenti. Adfuit etiam *Sigismundus Imp.* Praesidium penes varios fuit. Non segniter Patres, ob quas res conventum est, agere instituunt. Princeps eorum, ac potior cura ad

¹ *Natalis Alexander cir. loc. Van de Hardt tom. 2. pag. 151. 156.*

CAPVT IV.

125

ad extingendum schisma Pontificium pertinuit. Et hac quidem cura satis feliciter defuncti sunt. Nam postquam duobus solemnibus decretis sessione quarta et quinta, Conciliorum auctoritatem diligentissime munierant, et hac inferiorem esse papalem declaraverant, *Ioannem XXIII.* qui neglecta fide quam dederat, Concilio se fuga subduxit, ann. 1415. sessione duodecima Pontificatus removerunt post annos quinque et dies tredecim, quam illi mandatus esset. *Gregorius XII.* eodem anno die quarta Iulii sessione decima quarta ipse a se dignitatem Ecclesiae noxiā abdicavit. Quod ipsum quoniam *Benedictus* iussus adesse atque ex ordine citatus facere recusabat, sessione trigesima septima ann. 1417. et usurpata dignitate, et communione Christianorum privatus est. At is tamen Pontifex usque ad mortem haberit volunt. Nec eo ann. 1424. vita functo schisma prius desit. Duo enim Cardinales, qui soli morienti aderant, *Clementem VIII.* suffecerunt. Sed hic abiecta dignitate, inani dissidio finem dedit. His ita, ut aiebam, confectis *Oto de Columna*, magna omnium cum laetitia, die undecima Novembrii ann. 1417. sessione Patrum quadragesima prima¹ Pontifex electus, adsumptio *Martini V.* nomine solus deinceps Ecclesiae christiana preefuit.

SCHOL. Vexatissima sunt duo illa, quorum memini, Concilii istius decreta sessionis quartae et quintae. Vir Clar. Ant. Schmidt tom. 1. *Inst. iur. Eccles.* cap. 1. seq. 2. §. 36. paucissimis lineis omnia complexus est, quae adversus illa excipere solent Curiae Romanae addicti scriptores, eaque ait singula solidissime probata ab anonymo Auctore dissertationis, cuius hic est titulus: *Pythagoras novus excusus* (in *Thesaur. iur. Eccles.* tom. 2. pag. 137.) et post hunc ab Auctore *Anti-Fibronii vindicati*, vid. *ibid.* pag. 281. seqq. Legi et hunc et illum semel, atque iterum. Sed, fatebor enim, nondum sum multo certior, quam ante. Conf. *Natalis Alex.* *Sacc.*

¹ *Vid. Labbeum tom. 12. pag. 244.*

SECTIO I.

Sac. XV. diss. 4. Iac. Benig. Bossuet in *defens. declar. Cleri Gallic.* lib. 5. et 7. cap. 1. et seqq. Du-Pin de antiqu. Eccles. discipl. dissert. 6. et qui hos sequuti sunt Clar. de Rieger, Febronius, Nellerus, Rautenstrauß.

§. XCVIII.

Capita reformationis.

Exstincto Pontificum dissidio, de reformatione Ecclesiae in capite et membris ex instituto agendum fuit. Virgebant illam ingenti studio tum Patres, tum Nationum Deputati, praे ceteris *Ioannes Gersonus*, *Petrus de Alliaco*, et *Nicolaus de Clamangis*, qui apta abusibus tollendis remedia, sanctione Concilii ut firmarentur, enixe depositabant. Inter alias, etiam sua, quae diutum aegerime ferebat, gravamina exhibuit Natio Germanica, decem et octo articulis comprehensa. Nec dissimulant collecti Patres, se magni huius negotii causa potissimum coisse. Verum etsi Germani disputassent acriter ex adverso, protestationemque solemnem et acerbam interposuissent, vicit tamen Italorum sententia, qua vehementer suadebatur, tantae molis negotium commode atque utiliter, nisi electo novo Pontifice, confici non posse. Verum illico apparuit, callido id magis, quam sincero consilio actum esse. Editis enim paucis haud magni momenti decretis, Concilium re prope infecta dissolutum, omniumque votis expedita reformatio in futurum Concilium post annos quinque cogendum dilata est.

SCHOL. I. Prae ceteris Nationibus acerbius questa est Germanica. Cum illa ad quinquennium inita sunt concordata relata a Leibnitio in *cod. iur. gent. dipl.* tom.

¹ Vid. Van der Hardt tom. 1. part. 2. 3. 4. 109.

² Vid. Clar. Endres in diss. de libert. Eccles. Germ. §. 7. pag. 25.

³ Harduin. tom. 8. pag. 852.

⁴ Vid. Natalis Alex. cit. diss. 3. §. 41. 43. 46.

CAPVT IV.

tom. 1. pag. 384. Harduin tom. 8. pag. 888. Van der Hardt tom. 1. pag. 1055. Estor *Ecclesiae Germanicae Libertas* pag. 728. Præcipua corundem capita exhibuit Barthel *dissert. prælimin. ad concord.* cap. 2. scđ. 6.

SCHOL. II. Acta celeberrimi huius conventus Her. van der Hardt sex voluminibus edidit *Francof.* ann. 1700. in fol. quibus additum volumen septimum ann. 1742 opus laboriosum, nec tamen perfectum. *Acta Constantiensis Concilii* vulgavit etiam Schestrate *Antv.* ann. 1683, a Rocaberto relata in *Bibl. Pontif.* tom. II. pag. 101. Vid. Walch. in *Hist. Concil.* pag. 827. not. 1. Historici Recentiores præcipui sunt Edm. Richer lib. 2. cap. 3. Schestrate in *compend. chronolog. rer. ad decreta Constant. spectant.* quod præmisit Tractatui de sensu et auctoritate decretor. *Concil. Constant. Rom.* ann. 1686. Natalis Alexander Sac. XV. diss. 3. Lenfant. *Histoire du Concile de Constance Amst.* ann. 1714. Supplemantum huic dedit, sed mediocri iudicio ut Mosheimus sit, Bourgeois du Castenet *Advocatus Parisinus dans la Nouvelle Histoire du Concile de Constance* ann. 1718.

SCHOL. III. Privilegium de non evocando ad Curiam Romanam, quo Hungaria mea gaudet, in hoc ipso Concilio agnitus fuisse, constat non modo ex Tripartito iuri Hungarici part. 1. tit. 11. et Em. Praesulnis Petri Pazmani Archiepiscopi Strigoniensis commentatore erudita ap. Peterrium *Conc. Hung.* tom. 1. pag. 75. verum etiam ex epistola D. Leopoldi ad Cardinalem de Goes Episcopum Gurensem Nationis Germanicae apud sedem Apostolicam Con-Protectorem de ann. 1695. Agnitus dixi, idque deliberate, ne quis putet tum demum eo iure Hungariam uti coepisse; quod ex eadem ipsa epistola probabo alias liquidissime. Privilegium autem nuncupavi cum Caesare ex stilo Curiae Romanae. Notum est illud III. Senckenbergii *Sancta Sedes cuncta etiam vi iuris regit debita, veteri stilo privilegia vocat.* de meth. iur. pag. 179. not. 17.

§. XCIX.

Concilium Basileense.

Quum prope abesset , et elaberetur quinquennium de quo nuper dictum est (§. XCVIII.) , Concilium Papiae interdictrum , mox Senas translatum , in quo coepit Constantiae reformandas disciplinae negotium perficiendum erat . Verum multa intercedebant , quae Senensis Concilii praepediebant consilia ¹ . Postremo Basilea placuit , quo monitus post longiorem moram Martinus V. conventum Patrum indixit . Enimvero in ipso prope eius apparatu moritur Martinus V. ann. 1431. die prima et vicesima mensis Martii . Successit Eugenius IV. qui , quae ² Martino de Concilio Basileensi decreta sunt , omnia rata habuit . Vnde ann. 1431. die vigesima tertia Iulii initium eius , obtinente Pontificis locum Cardinale Juliano , factum est ² . At mox in principio ora inter Eugenium et Patres contentione dissolvere illud tentavit Pontifex , cui consilio , quum insigni constantia restituerent Patres , auctoritatemque Concilii tuerentur , nec acquis animis a summis Europae Principibus acciperetur , cessit Eugenius , et datis Romae Decembri mense ann. 1433. litteris , quae ad id usque tempus gesta sunt a Patribus , rata esse iussit .

§. C.

Initio ruptum illico restitutum est.

Lectae Pontificis litterae , ac communi Patrum consensione probatae sunt concessui decimo sexto . Ab eo tempore Legati Pontificis praesidere in Concilio iterum coe-

¹ Vid. Raynald. ad ann. 1424. n. 5.

² Raynald. ad ann. 1431. n. 5. 17. et 20.

perunt . Nec tamen admissi sunt ante , quam sacramento interposito polliciti essent , se decretis Concilii , et nominatio etiam Constantiensis legibus parituros . *Vi mentis nostrae integritas* , inquit in litteris Eugenius , ac *devotio* , quam ad universalem Ecclesiam et sacram Concilium Basileense gerimus , omnibus constet evidenter ; duas nostras litteras pridem in Palatio Apostolico promulgas , nam tertias , quae dicuntur incipere Deus novit , quum a nobis aut de scitu nostro numquam emanaverint , licet superfluum videatur , quod non exstat , revocare , quia petrum est , et ad cautelam , si ullo umquam tempore apparerent , et alias quascumque , et quidquid per nos aut nostro nomine in praetudicium aut derogationem praediti sacri Concilii Basileensis , seu contra eius auctoritatem factum , et atteneatum , seu absurdum est , cassamus , revocamus , irritamus , et annullamus , nullas et irritas fuisse declaramus . Ac ne quis cavilletur , hanc Eugenii declarationem ad eas dumtaxat sessiones pertinuisse , quae deinceps habendae essent , iuverit addere ex iisdem litteris , quae paulo ante scripta sunt : *decernimus et declaramus praefatum generale Concilium Basileense a tempore praeditae inchoationis sua legitime continuatum fuisse et esse , prosequitionemque semper habuisse , continuari , ac prosequitionem habere debere ad praedita et pertinentia ad ea , perinde at si nulla dissolutio facta fuisset.*

SCHOL. Haec praetermitti a Clar. Schmidtio non debebant in ea , quam *Instit. Iur. Eccl. tom. I. §. 68. in sch. concinnavit* , huius Concilii historica synopsis ; si omnino id voluit , quod prae se fert , ut ex illa , quanta singulis concessibus insit auctoritas , facile pateat principis Theologiae vel parum tincto . Sed fortasse non tantum haec visa sunt crudissimo viro , ut iis referendis scrupulum adolescentibus moveat . Eximere hunc tentavit Clar. Aucto^r *Anti-Febronii vindicati part. 2. diss. 4. pag. 289. seqq.* Sed ita eximit , ut etiam augeat . Novit viri

dicta omnia dudum ante Bossuetus , et Natalis Alexander ; ea quam sint dicta inania , perspicue ostenderunt . Cur his vir ceteroquin disertus non duxit respondendum . Verum Natalem quidem Alexandrum depexit Stiltinus in Act. Sanct. tom. 5. Sept. pag. 452. inquit Schmidius tom. 1. Inst. iur. Eccles. cap. 1. sect. 2. §. 19. Tu vero cave credas. Alia inter eos res agitur ; in qua procul dubio Stiltinus Natali inferior est.

§. CI.

Principia Concilii decreta.

Magna tum ante , tum etiam post , animorum contentione , praeparatos iam in Constantiensi Concilio reformationis articulos effectui dare satagebant Patres . Digna memoratu ea sunt praeципue , quae publicum Ecclesiae statum , Nationumque gravamina propius concernunt . 1. Sess. secunda declaratum est , ipsam Synodum generalem potestatem immediate a Christo habere , cui quilibet , cuiuscunque status et conditionis etiam papalis obediens tenetur in his , quae pertinent ad finem et extirpationem schismatis , et ad generalem reformationem Ecclesiae Dei in capite et membris , conformiter is , quae decreta fuerant in Concilio Constantiensi . 2. Eadem ista eiusdem Concilii deputata sunt sessione tertia , eorumque vi monitus Eugenius , ut faciam inconsulte Concilii dissolutionem revocet . 3. Sess. duodecima libera capitulis electio vindicatur : Reservationes omnes (demitis illis in corpore iuris clausis) abolentur , summoque Pontifici interdicatur , ne quid adversus libertatem electionum decernat , nisi magna , rationabilis , ac evidens causa in litteris Apostolicis nominatim exprimenda aliud fortasse postulaverit . Confirmandi porro , et consecrandi ius ex veteri disciplina Metropolitanis adjudicatur , quo etiam 4. pertinet decretum sessionis vigesimae tertiae , licet dum,

dum , in quo adiecta superiori decreto clausula ita restricta est , ut necessitatem imponat summo Pontifici negotium remittendi , ut nova ab ipso capitulo electio fieri possit . 5. Praecipitur sessione decima quinta annua Synodorum Dioecesanaarum celebratio : Conciliorum vero Provincia- lium singulis saltē trienniis . 6. Renovata sūnt iterum sessione decima octava , quae Concilium Constantiense de Conciliis superiori Pontificibus auctoritate decreverat . 7. Sess. vigesima sanctum est , ut appellations a sententia definitiva tantum , vel definitivae vim habente , nec tamen immediate ad sedem Romanā , sed servato medio admittantur . Quoad exemptos vero Episcopos , sicut in casu ultimae appellationis quoad ceteros , Commissiones seu Delegations in partibus decernantur . 8. Sess. vigesima prima abrogatae sunt , pugnantibus ex adverso ne quidquam Pontificis legatus , Annatae omnes . 9. Sess. vigesima tercia omnes Reservationes , sive per extravagantes ad Regimen , et excravabiles , sive per Regulas Cancellariae , et alias constitutiones Apostolicas , exceptis solis , quae iuris sunt communis , sublatae sunt . Qutumque ita felicissime negotium usque ad sessionem vigesimam quartam procederet , novae iterum contentiones non tantum Pontificem a Patribus , sed ipsos etiam inter se Patres dissociaverunt . Ex quo quidem tempore Basileense Concilium , quod adhuc indubitate legitimum fuit , in conciliabulum degeneravit .

SCHOL. Conf. Raynaldum in annal. ad ann. 1437. n. 7. 9. Natalem Alexandrum cit. dissert. 8. Sac. XV. art. 4. et 5. Thomasinum de veter. et nov. Eccles. discipl. part. 3. lib. 2. cap. 59. Basileense Concilium usque ad sessionem vigesimam quartam legitimum esse Concilium dixi , quod quidem , scio , paucis nunc Patriae meae eruditis viris probaturus sum . Vix enim vel nomen huius Concilii acquis auribus excipiunt ; tanta vis est opinio- num in scholis praeiudicatarum . At non ita sentiebant Maiores nostri . Exstant apud Carol. Peterfficum in Con- ciliis Regni Hungariae part. 1. pag. 189⁷ canones Sy-

nodii Scepsiensis a Joanne Stock praeposito Ecclesiae Scepsiensis celebratae ann. 1460. Ex his complures a canone trigesimo tertio ex Concilio Basileensis decretis Sess. *XXI.* nulla mutata vocula descripti sunt, idque eius ipsius Conciliis auctoritate: *Prout* (verba sunt can. 33.) in decreto sacri Basileensis Concilii lucidissime est expressum, cuius tenor sequitur in hac forma: *Sacrosancta generalis Synodus Basileensis in Spiritu Sancto legitime congregata, universalem Ecclesiam reppresentans ad perpetuam rei memoriam. Et quum in praefatione Synodi Ecclesiae Strigoniensis, statuta synodalia anno scilicet 1449, a Dionysio de Zeech Cardinali et Archiepiscopo edita instaurare se professus sit, coniectura fortasse non inani affirmari potest, eadem Basileensis Synodi decreta ab Em. Cardinale recepta fuisse, probataque. Id autem si recipimus, non obscurum est, Basileensis Synodi auctoritatem ea tempestate apud nos non modicam fuisse. Edidit hos canones etiam Stephanus Kaprinai in *Hungaria diplomatica part. 2.* pag. 458.*

§. CII.

Novum schisma.

Sed pergebat nihilominus, qui Basileae restiterant, conventus suos habere, variaque non ingratia Nationibus deputata promulgare. Interim *Eugenius* dissoluto Basileensi, Concilium, quod Ferrariam indexerat, ann. 1438. die 10. Ianuarii inchoavit, pestis causa sub initium anni sequentis Florentiam translatum. Quibus rebus offensi Basileenses, exauditorato *Eugenio*, ducem Sabaudiae *Ama-deum*, tum Ripaliae ad lacum Lemnam vitam solitariam agentem, *Felicitis V.* nomine subrogarunt. Duas hinc iterum in partes scissa est Ecclesia, quae tantis laboribus Constantiae vix coauit. *Galli*, ctsi factum Basileensium minime probaverint, decreta tamen non illibenter rece-

pc-

perunt, ex quibus habito Biturigae conventu ann. 1438. conflata est *Sanctio pragmatica*, quae varia subinde facta experita, non sine magna gentis totius indignatione per concordata inter *Leonem X.* et *Franciscum I.* Regem sublata est ¹. Germaniae electores dum mortuo Sigismundo ann. 1438. Francfurti convenissent Imperatorem alium electuri, nec *Eugenius*, nec *Felicitis* partes sequendas decernunt; idque decretum subinde repetitum pluribus annis obtinuit ². Reformationis tamen decreta interim a Basileensibus promulgata, quod ea ad Ecclesiarum suarum salutem promovendam apta existimarent, minime censuerunt negligenda. Frequenti enim ordinum conventu ann. 1439. Moguntiae indicto, temperamento quodam adhibito recepta sunt, iis dumtaxat exceptis, quae ad sententiam adversus *Eugenium* pronuntiatam spectabant.

SCHOL. Conf. Clar. Horix in *concord. Nation. Germ. integr. tom. I.* §. 16. ubi ipsum etiam acceptationis instrumentum exhibuit sub num. 2. et Georg. Christ. Neller in *dissert. de certis Concilii Basileensis decretis maxime hierarchicis*, quae exstar in Schmidtii *Thesaur. iur. Eccles. tom. I.* pag. 270. Consulto monui, ea dumtaxat in acceptationis instrumento excepta fuisse, quae ad Eugenii suspensionem, exauditorationemque pertinebant; non quae in universum *ad iudicium contra Papam quoque modo spectarent*, ut interpretatur Ant. Schmidt. *Instit. iur. Eccles. tom. I.* §. 69.

§. CIII.

Concilium Florentinum.

Inter haec *Eugenius* Florentiae Graecorum et Latinorum controversis dirimendis adsidue vacabat. Commissionum est arduum istud negotium delectis ab utraque parte

¹ Vid. *Histoire de l' Eglise Gallic. tom. 16.* pag. 331.

² Guden. in col. *diplom. tom. 4.* pag. 232, 235, 249.

te viris. Graecorum praecipius *Bessarion* fuit, vir doctrina excellenti, qui postea inter Ecclesiae Romanae Purpuratos locum obtinuit. Coaluit denique optata diu concordia, eti haud diu perstitura, quae quoniam una fuit, certe praecipua Concilii habendi causa, finem huic imposuit. Conf. *Natalis Alexander in Histor. Eccles. Sac. XV. dissert. 10.*

SCHOL. Exstat Eugenii in hoc Concilio editum decreta, in quo declaratum est, Romano Pontifici in *Beato Petro pascendi, regendi, ac gubernandi universalem Ecclesiam a Domino nostro Iesu Christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam in gestis OEcumenicorum Conciliorum, et in sacris canonibus continetur.* Exsultant hoc decreto scriptores Romani; neque enim ambiguum illis est, quin cum Constantiensis Concilii illa definitio nuper memorata componi Pontificia iura non possint. Qua in re falluntur quidem certi. Ceterum meminimus, velim, Concilii Florentini auctoritate non ita esse firmam, ut ipsi iactant. Nam si et legitimum hoc, et fuit OEcumenicum Concilium; si praeterea superioritas Pontificis in sensu Romanae curiae definita est in Florentino Concilio, quomodo satva OEcumenici Concilii auctoritate in Tridentina synodo resistere Galli potuerunt, dum de repetenda Florentina definitione ageretur? Aut quomodo sedes Apostolica consentire, ut ab ea formula Tridentinis decretis inserenda omnino abstineretur? Quantum vero Tridentini Concilii tempore ab ea Romanorum sententia Galli abfuerint, intelligi potest ex epistola Cardinalis Lotharingi ad Bretonum ann. 1559. scripta: *Superest modo titulorum ultimus, ait, quem adscribi nostro sanctissimo Patri volunt, et Florentina synodo deponuit. Ego vero negare non possum, me et Gallum, et Parisiensis Academiae alumnum esse, in qua Concilii supra Romanum Pontificem auctoritas defenditur Galliam Constantiense Concilium quoad omnes partes suas OEcumenicum habe-*

re,

re, et Basileense sequi: Florentinum vero nec pro legitimo, nec pro generali ducere. Quamobrem Galli de vita potius, quam de sententia decadent.

§. CIV.

Postulatis Germanorum.

Adhuc Germani duos inter Pontifices medii fuerunt. Ea constantia irritatus *Eugenius*, Archiepiscopos Trevirensen et Coloniensem, quos Basileensibus favere prae ceteris impensis nuntiatum est, ann. 1445. dignitate exxit. Quam iniuriam Principes Electores suam esse rati ann. 1446. nisi *Eugenius* decreta Conciliorum Constantiensis et Basileensis de synodorum OEcumenicarum auctoritate peculiari diplomate probaret: Deinde Concilium in Germania mox convocabandum promitteret: Porro decreta Basileensis Concilii Moguntiae ann. 1439. acceptata (§. CII.) rata esse iuberet: Demum innovacionibus durante neutralitate factis, Nationisque Germaniae gravaminibus mature consultum iret. *Felicitus V.* partes se amplexuros constitut, eamque suam voluntatem de causa legatione *Eugenio* denuntiant¹. Non accessit quidem ad hanc Electorum unionem *Fridericus Imp.* Legatum tamen et ipse misit *Aeneam Sylvium*, cui hoc praeципue in mandatis dedit, persuaderet Pontifici, maiorem esse Principum Electorum in populo Germanico auctoritatem, quam ut contemni possit: Archiepiscopis sede sua motis dignitatem pristinam illico restituere: ea enim moderatione effici posse, ut Germani ad obsequium redeant; contra si accidat, periculum esse, ne sententiae insolens rigor aeternae divisionis causam infelicem praebeat. Annuit moderatus Caesaris consiliis *Eugenius*. Oratores Principum accepit per honorifice, missurumque

se

¹ Vid. Ill. ab Hontheim. in hist. dipl. Trev. tom. II. pag. 396.
et 496.

SECTIO I.

se nuntios sponponit ad diacamat Francofurti proxime congregandam , qui de pace cum Principibus deliberarent , quodque optimum factu iudicatum esset , suo nomine constituerent.

SCHOL. Conf. Muller in *Theatr. Comit. part. I.*
pag. 340. Gobellinus lib. I. comment. de reb. Pii II.
Endres cit. diss.

§. CV.

Annuit Eugenius.

Frequentissimus hic Principum conventus erat 1. Videlabatur sub initium causa Pontificis parum prospere cessa-
sura , sed adiuvit eam AEneae Sylvii exercita diu au-
lisis studiis eloquentia , mitigatisque Principum animis
aequiora. Nationi postulatae e blanditus est 2. Capita fue-
runt omnino quatuor. 1. Ut generale Concilium tempo-
re loco designando convocetur. 2. Ut professio potes-
tatis , auctoritatis , et praeceminentiae generalium Concili-
liorum catholicam militantem Ecclesiam repreäsentantium,
per Oratores Eugenii facta , litteris eius approbetur. 3. Ut
Nationi Germanicae super suis gravaminibus opportune
provideretur. 4. Ut , quae in praeiudicium duorum Prin-
cipum Electorum Trevirensis et Coloniensis acta sunt,
revocentur. In has itaque leges tum praevie conuentum
est. Decretam ad se Germanorum legationem auditivit
benigne Eugenius ; postulatis Principum , posteaquam illi
de compensatione quadam obtinaria spe facta esset , an-
nuit ; legatisque filiale reverentiam atque obedientiam
spondentibus , quatuor bullas propria manu tradidit , qui-
bus inchoata Francofurti concordata , Romae non sine in-
genti populi Romani laetitia consummavit.

SCHOL. Conf. Raynald. in *annal. ad ann. 1446.*

n.

1 Vid. Coclaeus in *Hist. Husi. lib. 9.*

2 Anonymus obi. 15. ad *Conc. Nat. Germ.*

CAPVT IV.

¶. 5. et seqq. Exstant Bullae in *concord. nation. Germ.*
tom. I. pag. 134.

§. CVI.

Inde concordata Principum.

Atque hae ipsae quatuor Eugenii bullae (§. CV.)
una cum instrumento acceptiosi decretorum Basileen-
sium Moguntiae confecto (§. CII.) Concordata Prin-
cipum conficiunt , e quibus propria et singularia Eccle-
siae sue iura derivanda esse Iurisconsulti Germaniae re-
centiores cum Zallweinio docent 1. ut ea non immerito
a plerisque neglecta fuisse questus sit vir Clar. Christ.
Nellerus 2. Evidem non ignoro , bullam , quam sal-
vatoriam vocant , eadem die ab Eugenio editam 3 metu
praeiudicij ne quid imprudens admisisset , ut qui ad-
versa fractus valetudine non ea iudicij consilique matu-
ritate , quam rerum ipsa gravitas ac magnitudo deposce-
bat , examinare cuncta , atque expendere potuerit. Verum
nihil ea Pontificis contestatione opus fuit. Falluntur
enim valde , qui per eam concordatis Principum quid-
quam detractum esse autumnant. Nam quid in iis erat
concordatis , quod vel doctrinas Sanctorum Patrum , vel
sedis Apostolicas privilegii , et auctoritati divina institu-
tionis innixa derogaret 4? Accedit , quod Nicolaus V.
Eugenii in Pontificatus successor concordata Principum
mox ab inita dignitate rata esse iusserit 5 atque iterum
ann. 1449. confirmaverit 6. Qua quidem re , etsi aliquod
dubium superesset , id omne luculenter sublatum fuisse
apertum est. *Conc. nat. Germ. tom. I. pag. 20. 27. seqq.*

S SCHOL.

1 Tom. 2. princ. iur. Eccles. pag. 310.

2 Cit. dist.

3 Muller cit. loc. pag. 352.

4 Neller cit. dist. cap. I. §. 10.

5 Raynald. ad ann. 1447. n. 17.

6 Raynald. ad ann. 1448. n. 3.

SECTIO I.

SCHOL. Ex his indicare unusquisque, qui veri studio tenetur, perspicue potest, quam sint futilia, quae adversus sinceram hanc historiae fidem disputavit Auctor *Anti-Febronii vindicati part. 2. diss. 4. §. 8.*

§. CVII.

Concordatum Aschaffenburgense.

Ita sibi Germania utcumque in iis rerum angustiis adversus curiae abusus consuluit. Restabat promissa Romanis compensatio ^{1.} Ob eam rem indicta est Aschaffenburgum diaeta, in qua cum legato sedis Romanae varium duxit et anceps de Basileensibus decretis abolendis retinendis certamen fuit ^{2.} Postremo, ut ut maior, ut videtur, pars statuum repugnaret, *Aenea Sylvio* potissimum admidente concordia ita coactum, ut victoria maxima parte penes Romanos esset ^{3.} Nempe in multis capitibus derogatum est decretis Basileensibus ^{4.} Neque tamen ita est derogatum, ut omnino sublata dici recte queant. Apertum enim est ex ipso *Nicolai V.* diploma, ea decreta, quatenus auctoritati illorum, nec per concordiam Aschaffenburgensem, nec per aliquod posterius Concilium adsentiente natione deceptum est, vim suam etiamnum obtinere oportere, parumque ex dignitate Ecclesiae sue facere arbitror. Iurisconsultos Germaniae illos, qui oblitii commodorum patriae et avitae libertatis, ea audent aperte fronte contempnere.

SCHOL. Conf. Neller cit. loc. §. 15. In aliis autem, inquit *Nicolaus P.* quae per felicis recordationis *Eugenii* P. IV. pro dicta Natione usque ad tempus futuri Concilii permissa, concessa, indulta, et decreta, ac nos

¹ Vid. Neller cit. dissert. cap. 1. §. 8.

² Neller cit. loc. §. 10.

³ Anonymus obs. 19. ad Conc. Nat. Germ.

⁴ Vid. Georg. Schöver dissert. ad concord. Nat. Germ. cap. 1. §. 6.

CAPVT IV.

dos confirmata fuerunt, in quantum illa concordiae praesenti non obviant, ista vice nihil volumus immutatum.

§. CVIII.

Concordata Nationis Germanicae.

Ex his omnibus iam demum intelligitur, inquit *Clar. Horix*, *Concordata Principum* ann. 1446. prima Septembri *Francofurti* inita, et *Romae* quinta Februarii ann. 1447. approbata continere illa, quae summa sedes in favorem Germaniae concessit ac promisit, et catenus constare quatuor bullis una cum relato instrumento acceptationis sub *Alberto Rege* (§. CXLV): *Concordata Aschaffenburgense* vero complecti illam recompensationem, quam *Eugenius* sibi ante reservaverat, quamque ideo Imperator *Nicolaus V.* in favorem sanctissimae sedis ann. 1448. vicissim concessit ac conseruare promisit (§. CVII.). *Viterius* patet, *concordata Principum* et *Aschaffenburgense* simul sumta, efficere per excellentiam ita dicta *Concordata Nationis Germanicae* cum sede *Apostolica* ^{1.} Quare magna, ac nescio, an praeципuum concordatis partem detrahunt, qui contra rerum gestarum fidem ad solam *Aschaffenburgensem* transaktionem illa restringunt, quod miror placuisse *Rauttenstrachio* ^{2.}, et nuper *Ill. de Rieger* in *Elem. iur. canon. publ. Germ. part. I.* §. 584.

SCHOL. Non possum hoc loco, quin adscribam consectoria, quae hinc scite admodum duxit *Clar. Endres* cit. dissert. §. 14. Hinc patet, inquit, *decreta Basileensis Nationi adsecurata tamquam pro regula communis: Iura et contra Romanae Curiae vicissim a Natione remissa, pro exceptione ab hac regula debere considerari*; ita ut stabilita in his decretis contra omnes

¹ Tom. I. Concord. pag. 24.

² Proleg. iur. Eccles. §. 91.